

Carlo Masala

ALS RUSLAND WINT

Een scenario

Vertaald door Mario Molegraaf

2025 Prometheus Amsterdam

Woord vooraf

De heldin staat onder enorme druk. De schurk houdt haar in de wurggreep, haar pistool is buiten bereik, het vliegtuig vol explosieven raast op het Witte Huis af. De toeschouwers houden de adem in. Het lijkt hopeloos. Maar dan: de onverwachte truc! Ze ontworstelt zich aan de greep, krijgt het wapen te pakken, trekt het vliegtuig omhoog – het is net weer goed gegaan.

Uiteindelijk loopt het goed af, daaraan zijn we gewend geraakt. Zo gaat dat in elke Hollywoodfilm. Zo ging het in 1945 en 1989. Niet meteen, dat zou saai zijn. Maar uiteindelijk wel. Zeker, onze democratie, Oekraïne, het Westen staan onder druk. Populisten winnen verkiezingen, de troepen van Rusland rukken op, Donald Trump is president. Maar uiteindelijk zal het best meevallen. Rusland zal ons toch niet aanvallen, onze democratie zal het wel redden, het Westen zal sterk blijven.

Maar zo niet? Wat als Rusland wint?

Om te begrijpen wat er op het spel staat en welke gevolgen welke beslissingen hebben, moet je weten

wat er zou kunnen gebeuren. Dat is de kracht van het denken in scenario's. In de wetenschap, maar ook bij politieke en militaire planning, is het opstellen van scenario's een methode waarbij op basis van actuele trends en gebeurtenissen toekomstige ontwikkelingen worden doorgespeeld. Het gaat erom je randvoorwaarden, indicatoren en factoren die deze ontwikkelingen kunnen bepalen bewust te maken en de actuele gebeurtenissen creatief door te denken.

Scenario's vergroten de ruimte aan mogelijkheden van ons denken. Ze werken intellectuele gemakzucht net zo sterk tegen als een te korte politieke tijdshorizon. Wat in Oekraïne, wat in onze tijd op het spel staat, dringt pas goed tot je bewustzijn door wanneer je erover nadenkt wat er kan gebeuren als het niet goed afloopt.

Dat Rusland in Oekraïne wint, ligt binnen het bereik van het mogelijke. Misschien heeft Rusland al gewonnen als dit boek verschijnt, wie kan dat met zekerheid voorspellen? Waarbij voor mij al sprake is van een Russische overwinning als Rusland het grondgebied kan behouden dat het momenteel bezet. Misschien malen sommigen niet om Oekraïne. En menigeen zal denken: prima wanneer de oorlog eindelijk voorbij is. Dan zal bij ons de normaliteit terugkeren. Geef Rusland wat het wil, dan wordt het rustig. Maar klopt dat? Gaat het echt alleen om Oekraïne? Stel dat dit slechts het begin is? Dat in werkelijkheid de Europese veilig-

heid en heel onze liberale wereldorde op het spel staan en wij onze ogen er weer voor sluiten? Hoe dat kan aflopen, daarover gaat het in het scenario dat ik in dit boek doorspeel.

De toekomst ligt altijd open. Niemand kent haar, en niemand heeft een overzicht van alle factoren en samenhangen die haar bepalen. Een scenario is dus altijd slechts één, maar niet de enige mogelijkheid hoe dingen kunnen uitpakken. Dat dient men in gedachten te houden bij het lezen. Mijn doel is niet om als profeet op te treden. Mijn doel is om tot nadenken aan te zetten, tot meedenken en verder denken. En er is nog iets van belang: als regel speel je scenario's door zodat zich wat erin wordt beschreven niet voordoet.

Mijn scenario oriënteert zich op echte omstandigheden, wetenschappelijke inzichten en discussies die ik de afgelopen twee jaar met veel collega's heb gevoerd, maar ook met mensen die zich op ministeries en bij de staven van strijdkrachten aan de vraag wijden welke effecten een Russische overwinning in Oekraïne zou kunnen hebben op de toekomstige ontwikkeling van het veiligheidsbeleid. Inzichten uit war games worden verwerkt, waarbij ik actief of als waarnemer mocht deelnemen. Maar het is een scenario dat in deze vorm alleen door mij is ontwikkeld. In kringen waar men zich bezighoudt met beleid op het gebied van veiligheid en defensie worden ook andere scenario's door-

gespeeld en besproken, tot en met een grote militaire actie tegen een NAVO-lidstaat. Tegelijk is het geen strikt wetenschappelijk geschreven scenario, hoewel het naar wetenschappelijke maatstaven is opgezet. De kale beschrijving van ontwikkelingen wordt steeds met scènes en dialogen afgewisseld, die de lezer de mogelijkheid bieden zich betrokken waarnemer van de gebeurtenissen te voelen. Bovendien is het scenario sterk gecompriemd. In de realiteit zouden de processen complexer zijn. Er zouden talloze gesprekken en vergaderingen op werkniveau plaatsvinden en zeker ook honderden telefoongesprekken en videoconferenties tussen de betrokken spelers. Omwille van de leesbaarheid heb ik ervan afgezien die weer te geven en me op de grote gebeurtenissen geconcentreerd.

Bij de totstandkoming van dit boek waren veel mensen beschikbaar als gesprekspartners, aan wie ik op deze plaats mijn dank wil uitspreken. Maar ik zou vooral Sebastian Ullrich willen bedanken, de hoofdredacteur van uitgeverij C.H. Beck, die vanaf het begin het maken van dit boek op zijn gebruikelijke kalme en professionele wijze heeft ondersteund en het proces tot het einde toe als intellectuele sparringpartner en briljante redacteur heeft begeleid. En mijn dank gaat eveneens uit naar mijn collega Martin Schulze Wessel, aan hem dank ik de analogie met de remilitarisatie van het Rijnland.

In de Baltische staten, over een paar jaar

Narva, Estland, 27 maart 2028: in de vroege ochtend-uren worden de mensen door explosies gewekt. Twee Russische brigades trekken de stad binnen vanuit het noorden en oosten. De gemaskerde aanvallers hebben de Estse grenstroepen snel overweldigd. Ook in de stad zelf stuiten de Russische soldaten slechts op geringe tegenstand, die ze al snel breken. Ze worden gesteund door delen van de lokale burgerbevolking, aan wie in de voorafgaande weken en maanden al handvuurwapens en machinegeweren zijn verstrekt. Binnen luttele uren is de stad met 57.000 inwoners in het grensgebied met Rusland veroverd. Als de zon opkomt, wappert de vlag van Rusland al vanaf de toren van het historische stadhuis. Bijna op hetzelfde moment verspreiden zich kleine videofragmenten van het hijsen van de vlag op verschillende socialemediaplatforms, allemaal met de hashtag #DagvandeTerugkeer.

De Russische intocht komt onverwacht. Hoewel de Russischsprekende bevolking in Narva al weken demonstreert, omdat hun de mogelijkheid zou zijn

ontzegd om hun taal te gebruiken in het openbaar bestuur en hun cultuur te bewaren. Opgestookt door desinformatie in de sociale media vrezen ze verder dat de regering in Tallinn hen tot tweederangsburgers wil maken en hun het stemrecht wil ontnemen. Naar verluidt, zo zegt men op Telegram en Facebook, omdat ze vanwege hun nabijheid en verbondenheid met Rusland als veiligheidsrisico gelden. Het is ook steeds weer tot kleine schermutselingen gekomen tussen ‘Russen’ en de Estse politie. Maar dat is al eerder gebeurd, en de Estse regering ging ervan uit dat ze de situatie onder controle zou krijgen. Het samentrekken van vrij kleine Russische eenheden aan de grens is wel opgemerkt, maar dat dit een ernstig gevaar zou kunnen opleveren, heeft men niet geloofd. Er zijn immers NAVO-troepen in het land aanwezig, 1700 soldaten in het kader van de Enhanced Forward Presence (EFP) plus zeshonderd Amerikaanse infanteristen in Võru. Ze zullen vast voldoende afschrikking bieden, heeft men zich gesust.

In de dagen voor de aanval geldt de aandacht van Estland evenals van de NAVO bovendien het zuidelijke deel van de grens tussen Estland en Rusland, waar de Russische strijdkrachten in het kader van hun oefening ‘Moederland’ een legerdivisie verschillende scenario’s laten doorspelen. En zo lukt de verrassing. Aan een reactie van de 145 km van Narva gestationeerde NAVO-eenheid onder Britse leiding valt op korte termijn niet te denken.

De aanval op Narva is niet de enige actie van de Russische strijdkrachten in deze nacht. Al sinds een paar dagen hebben als toeristen vermomde Russische soldaten veerboten genomen naar het eiland Hiiumaa, voor de kust van Estland. Nu vallen ze aan. Ze worden gesteund door twee Russische amfibische oorlogsschepen van de Baltische Vloot, die op hun route van Sint-Petersburg naar de internationale wateren van de Oostzee onverwacht van koers veranderen en vanuit het noorden op het op één na grootste, maar niet dichtbevolkte eiland van Estland af varen. Het is nog donker als ze hun landingsboten te water laten en ongeveer vierhonderd Russische mariniers afzetten op de kust van Hiiumaa, om de troepen die zich al op het eiland bevinden te steunen. Ook hier biedt men al snel geen verzet meer. In de ochtend wappert in de vierduizend inwoners tellende stad Kardla op Hiiumaa de Russische vlag.

In slechts één nacht brengt Rusland twee Estse steden onder controle en overrompelt de hele NAVO. Beide acties zijn vanuit Russisch perspectief strategisch zinvol. Met Narva wordt een stad veroverd die voor 88 procent uit Russischspreekende mensen bestaat, en Hiiumaa biedt de Russische marine de mogelijkheid in de toekomst de Baltische staten met een zeeblokkade tussen de door hen gecontroleerde havens Sint-Petersburg in het noorden en Kaliningrad in het zuiden te dreigen en die zo nodig ook te realiseren.

En er is deze nacht nog iets opmerkelijks: de Wit-Russische dictator Loekasjenko kondigt aan de komende dagen verschillende brigades van zijn strijdkrachten voor oefeningen naar Astravyets te sturen, een kleine grensplaats op slechts 50 km van Vilnius.

De aanval op de Baltische staten is begonnen.

Genève, Palais des Nations, drie jaar eerder

Er heerst een ijzige stemming als de delegaties van ‘Vrij Oekraïne’ en de Russische Federatie bijeenkomen in het Palais des Nations in Genève. Vijf vertegenwoordigers van elke partij die al wekenlang onder bemiddeling van de Verenigde Staten en China hebben gewerkt aan een verdragstekst. Mannen en vrouwen die meer dan drie jaar oorlog hebben gevoerd en bij wie je deze oorlog aan hun gezicht en ook aan hun houding kunt aflezen. Ze zijn allemaal oud geworden, hoewel sommigen van hen niet ver boven de dertig zijn. De Oekraïners weten precies wat hun nu te doen staat, wat de vs, China, maar ook de Russische kant van hen verwachten. Ze zijn naar Genève gekomen om hun capitulatie te ondertekenen. Geen klassieke capitulatie, maar het opgeven van meer dan 20 procent van hun grondgebied – land waarvoor ze drie jaar met aanzienlijke verliezen hebben gevochten. Maar nu missen ze de mensen, het materiaal en ook de ondersteuning van het Westen om de strijd voort te zetten.

Nog de avond ervoor heeft president Zelensky een

laatste keer met zijn westerse partners overlegd. Hij heeft op de catastrofale gevolgen van een Russische overwinning voor de Europese veiligheid gewezen, hij heeft om nog heel veel omvangrijkere hulp gevraagd om weer te kunnen doorgaan. Maar de stemming is veranderd. Er zit al veel te lang geen schot meer in, heeft de Amerikaanse president gezegd. Waar zijn de successen? Hoeveel vierkante kilometer heeft Oekraïne de laatste tijd heroverd? Hij kon het Amerikaanse volk niet meer uitleggen waarom er zo veel geld wordt uitgegeven aan militaire steun van Oekraïne. Als hij voor hetzelfde bedrag Groenland kocht, was de verhouding tussen land en dollar een heel stuk beter. ‘I don’t do bad deals...’

De Britse premier heeft nog geprotesteerd: ‘Mijnheer de president, Europa...’ Maar daarbij bleef het. ‘...zal moeten betalen voor de eigen veiligheid,’ is de aangesprokene hem in de rede gevallen. Het Russische dodental is hoog geweest, net als het verlies van materiaal. Rusland zou zo verzwakt zijn dat het in de toekomst gemakkelijk kan worden afgeschrikt. Het is nu tijd om de oorlog te beëindigen. Wanneer Mister Zelensky wil blijven vechten, mag hij dat doen, maar wel graag voor eigen rekening. Bedremmelde stilte in het vertrek. ‘Zelensky moet beseffen dat het spel is afgelopen,’ citeert een Britse krant de volgende ochtend de Franse president.

De EU is er niet in geslaagd de productie van de

voor de verdediging van Oekraïne belangrijke bewapening zo aan te zwengelen dat een constante aanvoer kan worden gegarandeerd. De Unie is dus niet in staat het wegvallen van de vs te compenseren. Bijna alle Europese toppolitici, onder wie Commissievoorzitter Ursula von der Leyen, hebben in de afgelopen maanden bijna als een gebedsmolen herhaald dat het uur van Europa zal komen wanneer de Verenigde Staten zich terugtrekken. Maar wanneer het zover is, blijft het bij mooie woorden, net als in de afgelopen drie oorlogsjaren. De economische situatie in de meeste Europese landen is zo bedenkelijk dat regeringen het niet aandurven van hun bevolking nog meer uitgaven voor Oekraïne te vergen. Ook de zorg nog meer Oekraïense vluchtelingen te moeten opnemen, zorgt op vele plaatsen voor een andere stemming in de maatschappij. Men vreest voor een nog groter aantal stemmen voor extreemrechtse en links-populistische partijen, die door kritiek op de hulp aan Oekraïne succes bij de kiezers hebben. Dus rest de Oekraïense president niet anders dan zich aan onderhandelingen over een staakt-het-vuren met Rusland te wijden.

De resultaten van de onderhandelingen worden aan de internationale opinie als de ‘Vrede van Genève’ gepresenteerd, maar in werkelijkheid is het de ‘Capitulatie van Genève’. Niet alleen moet Oekraïne de facto meer dan 20 procent van het grondgebied opgeven. Ook moet het een permanente neutraliteitsclausule

opnemen in de grondwet, waarin toetreding tot de NAVO wordt uitgesloten. Als een soort compensatie is een door de Wereldbank gefinancierd herstelprogramma overeengekomen, niet alleen voor ‘Vrij Oekraïne’, maar ook voor de door Rusland bezette gebieden.

Wat betreft de militaire garanties voor de capitulatievrede, komt men een uit Europeanen, Chinezen en verschillende andere staten samengestelde vredesmacht overeen, in opdracht van de Verenigde Naties, die moet toezien op de bereikte wapenstilstand. De taak ervan zou moeten zijn om schendingen van de wapenstilstand door beide partijen aan de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties te melden. Maar geloofwaardige afschrikking van mogelijke nieuwe aanvallen door Rusland maakt geen deel uit van het mandaat.

Zo eindigt de grootste landoorlog in Europa sinds het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog met een Oekraïense nederlaag. Terwijl westerse politici steeds weer benadrukken dat men de door Rusland geannexeerde gebieden volkenrechtelijk nooit als Russisch grondgebied zal erkennen en de bereikte overeenkomst tijdelijk is – ‘We hebben de sterke hoop dat we in de niet al te verre toekomst met Rusland over de teruggave van deze gebieden kunnen onderhandelen en natuurlijk geniet de rest van Oekraïne de volle economische, politieke en militaire steun van het Westen!’ – viert men in de Russische pers de overeenkomst voor wat die is: een Russische overwinning. In Russische

talkshows vindt de gebruikelijke afrekening met het Westen plaats. De nederlaag van de NAVO bij het steunen van Oekraïne is, volgens verschillende talkshow-presentatoren, slechts het begin van de wederopstanding van Russische kracht en Russische grootsheid in de internationale politiek. Niemand, zo verklaren zij, moet geloven dat Rusland genoeg zal nemen met wat er is bereikt. Zolang de Baltische staten, Moldavië en Georgië niet zijn teruggekeerd in de Russische invloedssfeer, is het project Russki Mir, een door Rusland gedomineerde vredesorde, die alle Russischspreekende mensen omvat, nog lang niet voorbij.

In het Westen zelf zijn er maar een paar stemmen die in de Oekraïense nederlaag een ernstige bedreiging voor de Europese veiligheidsorde zien. De algemene stemming is anders. Sommigen uiten zich openlijk, sommigen heimelijk. Maar je bespeurt het overal, de opluchting dat deze oorlog nu voorbij is.

Een nieuwe wind

Met de ondertekening van de capitulatieovereenkomst begint de kritiek op de mensen die de afgelopen drie jaar nadrukkelijk militaire en politieke steun voor Oekraïne hebben geëist. Het vooral van rechts- en links-populistische partijen afkomstige verhaal kun je beschrijven met de woorden van de in 2027 gekozen Franse president van het Front National. In een van zijn verkiezingstoespraken zegt hij: ‘Men heeft gezien hoe de oorlogszuchtige landen niet alleen hun eigen economieën bijna hebben vernietigd, maar ook hebben ze deze oorlog, waarvan men het resultaat al anderhalf jaar eerder had kunnen bereiken, onnodig lang laten duren en daarmee duizenden, zo niet honderdduizenden Oekraïners van de kans beroofd om vandaag nog in leven te zijn.’

Deze teneur domineert inmiddels het debat in Europa en de VS, en leidt in de EU tot een versterking van de rechts- en links-populistische partijen, die vanaf het begin van de aanvalsoorlog aan de kant van Rusland hebben gestaan. Zowel op regionaal als op natio-

naal niveau doen ze het goed bij verkiezingen. Naast Frankrijk voert ook de rechts-populistische regering van Italië een koerswijziging uit van het buitenlands en veiligheidsbeleid. Italië was tijdens de oorlog een van de steunpilaren van Oekraïne (zij het meer politiek en minder economisch of militair), na het ondertekenen van het capitulatieverdrag hoort men uit Rome steeds vaker eisen dat men minstens moet nadenken over een hernieuwing van de betrekkingen met Rusland.

En ook in de vs veranderen de hoofdpunten van het buitenlands beleid. Inmiddels klinken, nu de oorlog van Rusland tegen Oekraïne is geëindigd, althans in hoge intensiteit, zowel bij de Republikeinen als de Democraten steeds vaker stemmen die zeggen dat de Europese naoorlogse orde een kwestie is voor de Europeanen en de vs oproepen zich meer met de 'Indo-Pacific' bezig te houden. En dus duurt het niet lang voor er bij de politici in de vs die zich met defensie bezighouden partijoverstijgende consensus bestaat over de eis voor een vermindering van de Amerikaanse troepen in Europa en hun verplaatsing naar Azië.